

Bartók Béla és a kommunisták

Hogyan ítélte meg Bartók Béla a bolsevizmust!

Multheti rovatunkban már megemlékeztük arról, hogy Bartók Bélának posthumusan Moszkva és Budapest odaítélte a legnagyobb bolsevista kulturális kitüntetések egyikét, az ugynevezett Béke-Di-jat. Azt is megirtuk, hogy a béke díj odaítélésével kapcsolatban a kommunisták nagyszabású akciót indítottak a legnagyobb magyar zeneszerző halálának 10 éves évforduló alkalmával, hogy ezt a világszerte annyira tisztelt génius kisajátítsák maguknak. Azt állítják, hogy Bartók a bolsevista eszmevilág híve volt.

Hogyan is állunk Bartók Béla kommunista meggyőződésével? Hangsúlyoznunk kell, hogy ezzel a bolsevista insznuációval egyáltalán nem lenne érdemes foglalkozni, ha nem kellene sajnós feltételeznünk, hogy a szabad világban jóhiszemű emberek, magyarok, de még inkább külföldiek, a kommunista propaganda akció hatása alatt elhiszik ezt az állítást.

Bartók, a forradalmár

Bartók Béla számtalanszor fejtette ki itteni jóbarátainak amerikaiaknak és magyaroknak, orvosoknak, zeneszerzőknek, zeneművészeknek, hogy mennyire gyűlöl minden zsarnokságot. Ő, aki a náci zsarnokság elől emigrált az Egyesült Államokba, semmivel sem állott közelebb a náciizmus felváltó zsarnokságához, a bolsevizmushoz, mint a

nemzeti szocializmushoz. Számtalanszor jelentette ki a legnagyobb keménységgel és élességgel, "a bolsevizmus zsarnokság, és ezért minden vonatkozásban távol áll tőlem, idegen szívemnek és lelkemnek és épp úgy nem tudnék élni alatta, mint ahogy nem voltam hajlandó élni náci terroruralom alatt."

Bartók Béla valóban forradalmár volt. A zene nyelvén küzdött a szabadság eszméért, és különösképpen az általa annyira szeretett parasztság felemelkedéséért és igazságaért. Valóban forradalmárnak nevezte magát nem egyszer, abban az értelemben, ahogy forradalmárok voltak a közös ügyért küzdő nagy kortársai egy Ady Endre, egy Kodály Zoltán és egy Móricz Zsigmond.

Idegenkedett attól az életformától, amely az ő korában uralkodóvá vált a magyar vezetőrétegben. Idegenkedett minden elnyomástól, idegenkedett a gőg és az önzés minden megnyilvánulásától, idegenkedett az egyik nagy írónk által neobarokknak elnevezett szellemiségtől, a felfelé való hajbólókástól, a lefelé való taposástól, az álértekek kultuszától és az erőszak tömjénezésétől. Ebben az értelemben is valóban forradalmárnak kell neveznünk.

BENYOMÁS A SZOVJETRŐL

Hogy otthon is miképpen vélekedett a bolsevizmusról, azt egy kis epizód érzékelteti.

E sorok írója egy alkalommal Bartók és néhány közös barátjuk társaságában töltött egy estét. Bartók hangversenykörülat tett Oroszországban, hogy közelről ismerje meg ezt az új világot, amely rendkívül izgatta és foglalkoztatta. Amikor megkérdezték, hogy mi volt az összebonyomása az orosz életről, a következő élményét mondta el válaszul.

Odesszában hangversenyzett és hangverseny után az egyetem egyik vezető tanára, aki híres musikologus volt, meghívta több más intellektuellel együtt vacsorára. A társaság, amely Odessza szellemi életének elitjéből állott, vacsora után elbeszélgetett. Bartók, ki mindig hajlott ironiára és otthon sem kimélte korunk nagyjait, egy szatirikus enyhe megjegyzést tett Sztalinra, olyan megjegyzést, amilyent Magyarországon bárki tehetett bármilyen felszélyezettség nélkül, akár melyik vezető férfiura. Ebben a pillanatban a házigazda és összes vendége felálltak, a házigazda bucsuzásul hidegen elköszönt Bartóktól és az összes vendékek szótlanul elsiettek. "Ilyen világban nem tudnék élni" — mondotta Bartók.

ZENESZERZŐ KOLHOZ

"Ilyen világban nem tudnék élni" — mondotta később is nem egyszer az emigrációban a bolsevista szellemi terror különböző jelenségeit re-

gisztrálva. Valósággal elkeseredett kétségbeeséssel reagált arra a hírre, hogy Oroszországban zeneszerző kolhosz működik és ebbe be kell lépnie a legkiválóbb orosz zeneszerzőknek is az általa nagyrabecsült Prokofjefnek, Sostakovicsnak és Hacsaturiának is.

“Lehet-e egy zeneszerző farmon valódi zenét írni”, tette fel a kérdést és adta meg rá a tagadó választ. És hogy mennyire nem lehet ezt abban igazolva látta, hogy Sostakovics akkor először New Yorkban előadott új leningrádi szimfóniája micsoda súlyos hanyatlást, a giccsnek micsoda térhódítását jelentette, a kiváló zeneszerző régi színvonalához képest. Bármennyire tisztelte Bartók az új nagy orosz zeneszerzőket, annyira elragadta elkeseredése a zenei terrorral szemben, hogy legközelebbi nagy kompozíciójában a zene örök nyelven élesen kigúnyolta a leningrádi szimfónia különösen giccses motívumát.

MÁRTIR LETT VOLNA . . .

Bartók értesült a vörös hadsereg budapesti garázdalkodásairól. Egy ismert levelében keserűen ironizált arról, hogy “ismeretlen egyének” hogyan rabolták ki Budapest kulturális kincseit — ezek között mérő rombolási hajlamból, hogyan pusztították el az általa és Kodály Zoltán által felvett népzenei lemezek jelentékeny részét, amivel pótolhatatlan veszteség érte a magyar kulturát.

A kommunisták azt állítják, hogy Bartók hazavágyakozott, ámde aki csak valamilyen ismerte Bartók egyéniségét, aki ismerte megnyilatkozásait, leveleit, írásait és aki némileg is csak közel került zenéjéhez, az tisztában van azzal, hogy az a Bartók, aki minden terrorrendszerrel a legmerevebben szembehelyezkedett, a bolsevista terror alatt egyetlen napig sem tudott volna élni. Ha otthon maradt volna, nem kétséges, az a sors éri, mint Mindszenty Józsefet és a nemzet egy új vértanuval gyarapodott volna és az emberiség Bartók Béla utolsó korszakának csodálatos kompozícióival lett volna szegényebb.

